

Antti Puupponen

Maaseutu ja moderni mieli

Laura Kolbe: Koti, katu, kortteli – kaupunki ja moderni mieli (Kirjapaja 2018)

Helsingin yliopiston Euroopan historian professori Laura Kolbe on kirjoittanut teoksen, jossa hän kertoo olevansa kaupungin sielua etsimässä. Äkkiseltään voisi ihmetellä, miksi tällaista teosta arvioidaan maaseutututkimuksen lehdessä. Onko kirjalla jotain annettavaa maaseutututkimukselle? Vastausta ei tarvitse kuitenkaan kauan etsiä, sillä jo takakansiteksti kertoo suomalaisen kaupunkilaisuuden kasvaneen sekä maaseudun mullasta että eurooppalaisista vaikutteista. Kirjan sivuilla Kolbe tarkentaa haluavansa vastata muun muassa kysymykseen: Miksi suhteemme maaseudun ja kaupungin muodostamaan kehikkoon on niin tunteikas? Tässä kirja-arvioissa tarkastelenkin erityisesti teoksen maaseutuun liittyvää kontekstia. Mikäli Kolbe löytää kaupungin sielun, voidaanko ehkä löytää myös jonkinlainen sielunkumppanuus maaseudun kanssa?

Teos alkaa suomalaisen aluepoliittisen keskustelun kuvauksella. Kolben mukaan julkisessa keskustelussa on saanut tilaa ”möyryämällä aluepolitiikasta ja rakenteista tai kaupunkien kasvun vääjäämättömyydestä.” Tällainen keskustelu on viime vuosilta helppo tunnistaa. Kolbe kaipaisi kuitenkin enemmän keskusteluja, jotka keskittyisivät maaseudun ja kaupunkien vastakkainasettelun sijaan löytämään niiden välisiä kulttuurisesti yhdistäviä tekijöitä. Suomalaisissa ihmisissä elää kuitenkin samanaikaisesti molempien identiteettien aineksia. Tämä näkyy myös Kolben pohdinnoissa kaupunkimaisemasta. Hän toteaa osuvasti (s. 33): ”Tyypillinen suomalainen kaupunkimaisema sijaitsee metsän ja kaupungin kohtaamispaikassa, esikaupungissa ja lähiössä.” Suomalainen kaupunkilaisuus lienee siis etupäässä eräänlaista ”maalaiskaupunkilaisuutta”. Rajanveto urbaanin ja maaseutumaisen elämäntavan välillä on häilyvää.

Kirjallisuus ja taide tuovat omalla tavallaan esiin maaseutua ja kaupunkia muokaten samalla yleistä mielikuvaa. Kolbe huomauttaa, että sotien jälkeisen ajan bestseller-kirjoiksi muodostuivat teokset, jotka kertoivat joko sotakokemuksista (esim. Väinö Linna) tai maaseudun suuresta tarinasta ja muutoksesta (esim. Kalle Päätalo). Ehkä omaperäisimmän vertauksen Kolbe tekee kuitenkin Uuno Turhapurosta. Kolbe pitää Turhapuroa eräänlaisena aikansa (1970–1990-lukujen) kansallissankarina, joka pystyi kantamaan samanaikaisesti montaa identiteettiä ja toimimaan aikakauden rakennemuutoksen kuvaajana. Uusi sukupolvi tarvitsee kuitenkin uudet sankarit. Varsinaista uutta sankarin roolia teos ei tarjoa suoraan kenellekään. Tilaa tällaisille hahmoille

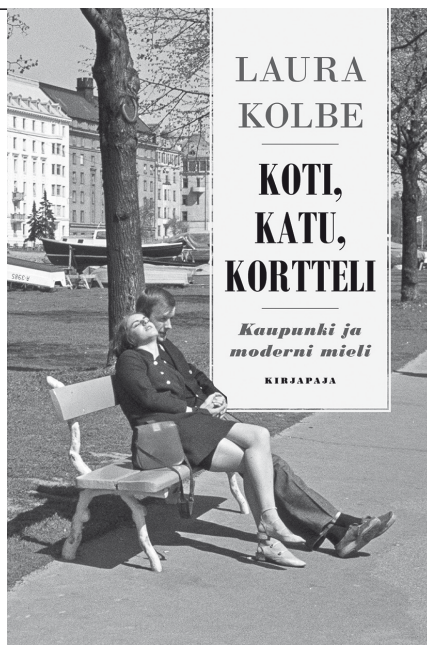
kuitenkin olisi, koska maaseudulla säilynee yhä paikkansa populaarikulttuurissa. Tämä johtuu siitä, että yleisön mentaaliset rakenteet muuttuvat kuitenkin hitaammin kuin itse yhteiskunta (ks. Lehto 1996, 33).

Kaupungin ja maaseudun asumismuodot ovat omalla tavallaan kiinnostavia lähihistorian valossa. Muutos tulee esiin vertauksella Kolben omasta elämästä (s. 85): "Vain kolme sukupolvea sitten äitini suvussa oli tilallisia ja torppareita. Sitten siirryttiin kaupunkiin, kasarmeihin ja omakotitaloihin. Nuorimmat meistä asuvat nyt kerros- ja rivitaloissa. Kukaan ei asu samassa osoitteessa kuin vanhempansa, isovanhemmista puhumattakaan. Yhdistävä nimittäjämmä on kesäpaikka." Kesäpaikka heijastelee Kolben mukaan juurevuutta, jota hän pitää edelleen keskeisenä maaseudun merkityksenä. Tosin itse arvelisin tässä tapahtuneen muutosta. Yleisesti tiedetään, että kiinnostus maaseudun kesäpaikkoihin on suurinta eläkeikäisten tai eläkeikää lähestyvien keskuudessa (Kietäväinen, Tuulentie & Rinne 2014, 21). Samalla viime vuosina on esitetty huolestuneitakin puheenvuoroja siitä, mitä tapahtuu, kun suurten ikäluokkien suosimat maaseudun kesäasunnot eivät mahdollisesti enää nuorempia ikäpolvia kiinnosta. Toistaiseksi Suomi on tässä mielessä kuitenkin omaleimainen verrattuna moniin muihin Euroopan maihin (ks. Czarnecki & Sireni 2018), ja voihan olla, että kesäasuminen ja monipaikkaisuus säilyvät ainakin jossain muodossa.

Teoksessa pohditaan nimensä mukaisesti paljon kaupungin rakentumista kodin, kadun ja korttelin kautta kokonaisuudeksi. Samalla kaupungeissa vaihtelevat yksityinen ja julkinen tila. Kaupunki on mahdollistanut entistä yksilöllisemmän elämäntavan, mutta samanaikaisesti kaupunkitilat ovat vahvasti kollektiivisia, ja niistä on löydettävissä eräänlaisia kollektiivisen muistin paikkoja. Tässä kaupunkitilat epäilemättä poikkeavat perinteisistä maaseudun tiloista ja paikoista. Eroavaisuus ei välttämättä ole kuitenkaan kovin suuri, ainakaan kodin osalta. Kaupunkikodissa on läpi historian ollut loppujen lopuksi paljon samaa kuin maaseudun kodissakin. Lisäksi Kolben mukaan pysyvyyttä haetaan edelleen juuri kodista, vaikka samanaikaisesti liikkuvuutta tapahtuu niin maantieteellisesti kuin sosiaalisestikin. Koti onkin pohjimmiltaan tunnetila, jossa Kolbe näkee samalla yhä enemmän vahvaa eurooppalaista perusvirettä.

Erialaisten kaupunkien ja paikkojen lisäksi Kolbe nostaa runsaasti esiin kiinnostavien tutkijoiden ja ajattelijoiden näkemyksiä. Yksi heistä on filosofi Hannah Arendt, jota Kolbe pitää eräänlaisena esikuvanaan. Arendtin mukaan etiikka pohjautuu loppujen lopuksi aktiiviseen toimintaan. Tällöin ihmisen käytös on hyvää edistäessään yhteisön hyvää. Tunnetussa teoksessaan *Vita Activa – Ihmisenä olemisen ehdot* (2017) Arendt toteaa, "ettei mikään aktiviteetti voi kehittyä erinomaiseksi, ellei maailma tarjoa soveliaista paikkaa sen harjoittamiseen. Koulutus, nerokkuus tai lahjakkuus eivät voi korvata julkisen alueen peruselementtejä, jotka tekevät siitä soveliaan paikan ihmisen hyveelle."

Hyveiden merkitys sopinee ohjenuoraksi myös tämän päivän kaupunkisuunnittelijoille, aluekehittäjille ja poliittisille päättäjille. Yhteisön hyvän toivoisi asetettavan päämääräksi tilanteissa, joissa poliitikot näyttävät yhä useammin enemmän riitelevän kuin kykenevän tekemään päätöksiä. Lisäksi

tässäkään suhteessa maaseutu ei poikkea kaupungista. Molemmissa tarvitaan sellaisia julkisia alueita, jotka antavat mahdollisuuden ihmisten hyveille samalla, kun ne toimivat kohtaamispaikkoina ja Kolben sanoin tietynlaisina ”julkisina näyttämöinä”.

Helsingin omaleimaisuus pääkaupunkina tulee teoksessa esiin, ja Kolbe pitääkin yleisesti pääkaupunkeja 2000-luvulla entistä enemmän ikään kuin omina ”valtioinaan”. Tämä on selkeä globaali megatrendi. Pienenä kansakuntana Suomella ei ole kuitenkaan muuten varaa korostaa maaseudun ja kaupunkien erilaisuutta, eikä pieneen maahan mahdu montaa suurkaupunkia. Teoksen alkupuolella Kolbe esittää väitteen: ”jos kiellämme kaupungin ja maaseudun välisen erityissuhteen Suomessa, kiellämme itsemme ja sukumme tarinan.” Tätä väitettä hän mielestään teoksessaan onnistuneesti puolustaa liittäen siihen samalla monia eri kerrostumia. Tuota tarinaa nykyisten ja tulevien sukupolvien kannattaa jatkaa uusilla juonenkäänneillä vaikkapa sitten niin, että siihen kytketään enemmän juuri hyveajattelua. Tarvitsemme varmastikin klassisia hyveitä, viisautta, rohkeutta, oikeamielisyyttä ja kohtuutta, jotta pystymme vastaamaan 2020-luvun kiireellisimpiin ongelmiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutokseen, erilaisiin turvallisuusuhkiin, väestön vanhenemiseen ja työelämän muutoksiin. Näille ongelmille on tyyppillistä, että alueiden – maaseudun ja kaupungin – väliset rajat ovat niille yhdentekeviä. Ratkaisut sen sijaan vaativat kaikkia mukaan. *Koti, katu ja kortteli* teoksen perusviesti maaseutututkimuksen kannalta piilee juuri siinä, että se muistuttaa tällaisen ajattelutavan merkityksestä.

Kokonaisuutena Kolben teos on mielenkiintoista luettavaa ja paikoin tyyliään elämäkerrallista. Teoksessa on 240 sivua tekstiä, mutta se sisältää sivujaan paljon enemmän tietoa. Kolben asiantuntemus ja lukeneisuus tulevat vahvasti esiin. Kolbe sukkuloi monien paikkojen välillä. Esimerkkejä haetaan niin Berliinistä, Sysmästä, Roomasta kuin Turustakin, vain muutamia mainitakseni. Siirtymät ovat paikoin turhan nopeita, ja tämä tekee teoksesta välillä vaikeasti seurattavan. Kaupungin sielun Kolbe epäilemättä tavoittaa, ja osin myös maaseudun. Jälkimmäinen tosin ei ollut teoksen tavoitteenakaan, sillä lukukokemus vahvistaa etukäteisolettamuksen, että Kolbe tutkii kuitenkin ennen kaikkea kaupunkilaisuutta. Niinpä tilaa jää edelleen uusille teoksille, joissa voitaisiin kartoittaa nykymaaseudun sielunmaisemaa ja mahdollisesti kaupunkimaisen elämäntavan ja eurooppalaisten vaikutteiden rantautumista vaikkapa Pohjoisen Keski-Suomen, Kainuun tai Lapin elämänmenoon.

Lähteet:

- Arendt, Hannah 2017. *Vita Activa – Ihmisenä olemisen ehdot*. Vastapaino, Tampere.
- Czarnecki, Adam & Maarit Sireni 2018. Vapaa-ajan asumisen taloudellinen merkitys maaseutukuntien pysyville asukkaille. *Maaseudun uusi aika* 26 (1): 5–18.
- Kietäväinen, Asta, Seija Tuulentie & Janne Rinne 2014. Muutto vapaa-ajan asunnolle – Unelman täyttymys vai taistelu byrokratiaa vastaan? *Maaseudun uusi aika* 22 (2), 20–33.
- Kolbe, Laura 2018. *Koti, katu, kortteli. Kaupunki ja moderni mieli*. Kirjapaja, Helsinki.
- Lehto, Satu 1996. Agraariunelma ja tyhjenevä maaseutu elokuvassa. *Maaseudun uusi aika* 4 (2): 33–39.